Ann. IV. **Num. XIV.**

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum*, est: in Italia Libellarum 10; ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7 1/2.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis Lib. 0.50 pro *unoquoque centimetro quadrato*.

Cuncta mittantur ad Aristidem Leonori equitem, commentarii VOX URBIS possessorem et administratorem

ROMAE — Via Alexandrina, 87 — ROMAE

Subnotatio fieri potest

IN RUSSIA	IN ANGLIA	IN CIVITATIBUS FOEDERATIS AMERICAE SEPTENTR.	IN GERMANIA	IN CANADA
Apud Gebethner et Wolf	Apud Burns and Oates	Apud Fridericum Pustet S. Sedis Apost. et S. Rituum Congr. Typogr.	Apud Fridericum Pustet S. Sedis Apost. et S. Rituum Congr. Typogr.	Apud Librariam Granger Fratres
VARSAVIAE POLONORUM Krakowskie Przedmiescie, 15	LONDON W. 28, Orchard Street.	NEW YORK 52, Barclay Street. — CINCINNATI 436, Main Street.	RATISBONAE in BAVARIA	MONTREAL 1699, Rue Notre-Dame.

RERUM INDEX

Ad "Praeconem Latinum"	N. Capo.
De subtiliore latinae orationis cognitione	A. Cima.
Pax!	A. M. Cerasoli.
Latinae adnotatiunculae - Maurus Riccius Ioanni Taddeio. Ex scriptis	M. Ricci.
Oratio ad discipulos gymnasii habita studiis absolutis	L. Wagner.
Ab Helvetia ad Nordicum caput	Laelius.
Collectiones et collectores	H. D. V. [illegible]
De [illegible] attingendo	A. Costanzi.
[illegible] "Lusos pastorales" .... [illegible]	[illegible]
Frustula	Forfex.
Annales	[illegible]
Publici per orbem coetus legibus ferendis	Scriba.
[illegible]	[illegible]
[illegible]	
Per orbem	Viator.
Varia: De [illegible] scitamentis - Ioci	P. d. V.

ROMAE

EX OFFICINA FORZANI ET SOCII

M DCCCCI

FIDES

quod musicum organum

STRADIVARIUS

CREMONENSIUM ARTIFEX CELEBERRIMUS

CONFECIT

Romae veneunt.

***Negotium agitur apud Commentarii VOX URBIS administratorem,* ROMAE, via Alessandrina, 87.**

LIBER (vulgo " ALBUM ") praecipua Urbis referens, pulcritudine insignis atque, commentarii *Vox Urbis* moderatore iubente, expresse conflatus, apud eumdem commentarii administratorem, ROMAE, VIA ALESSANDRINA, 87, ven. lib. **1.50.**

DUBIA ET RESPONSA SUPER EXTENSIONE IUBILAEI ANNI MCM ad universam Ecclesiam proposita in commodum confessariorum a THOMA ARIZZOLI Missionario Apostolico Imperiali, Sacrae Poenitentiariae officiali.

Dubia huiusmodi explicant facultates quas Summus Pontifex concedit in ordine ad Iubilaeum exercendas et complectuntur praecipuos casus qui in Iubilaeo proponuntur. Responsa sacrae Poenitentiariae, *etiam recens data, quae opus fuit memorare,* memorantur. Accedunt Constitutio pontificia super extensione Iubilaei et, maxima ex parte, *Monita* ex Constitutionibus Benedicti XIV *de usu facultatum confessariis tributarum* excerpta.

Opusculum venit lib. 0.50 apud comm. *Vox Urbis* administratorem, Romae, via Alessandrina, 87.

FIGURAE URBIS ROMAE

ARTE PHOTOGRAPHICA EXPRESSAE

COLLECTIONES VARIAE ET NUMERO ET PRETIO

Veneunt apud comm. VOX URBIS Administratorem.

URBIS E IANICULO MONTE PROSPECTUS

(m. 1.10 × 0.24)

qui sociis commentarii VOX URBIS dono datur,

venit singillatim L. 2.50

apud comm. VOX URBIS Administratorem.

SI QUIS PLURA REQUISIVERIT HUIUS PROSPECTUS EXEMPLARIA EA MINORI ACCIPIET PRETIO.

Nuperrime prodiit

LOLLIUS, sive de provecta latinitate, PETRI ANGELINI liber, constans paginis CIX, excerptus ex Commentario *Vox Urbis*. - Venit lib. **1.50,** apud eiusdem Commentarii administratorem, ROMAE, VIA ALESSANDRINA, 87.

Ciapponi Franciscus et Soc.

OFFICINA

ANAGLYPTIS, GEMMIS CONCHISQUE CAELANDIS

PRAESERTIM IN REDDENDIS FIGURIS

PHOTOGRAPHICE EXPRESSIS

TEMPERANTIA IN PRETIO - DILIGENTIA IN OPERE

ROMAE - Via Sistina, 129 - ROMAE

LE LAUDI LATINE

E

IL CANTICO DEL SOLE

DI

SAN FRANCESCO D'ASSISI

S. Maria degli Angeli, presso Assisi, tip. della Porziuncula, 1897

Hoc libello praeter venustam praefatiunculam a Paulo Sabatier, viro rei longe peritissimo, conscriptam, continentur *laudes latinae* cum interpretatione italica, *Canticum Solis*, necnon illa *Speculi perfectionis* capita, quae *Cantici* originem exponunt, aliaque permulta. Libellum, quem proxime alii subsequentur ad parvam *Bibliothecam Franciscanam* comparandam, **Iulius Salvadori**, litteris tradendis doctor egregius, maxima edidit cura. Romae apud commentarii *Vox Urbis* Administrationem venit L. 0.50, in pauperum levamen.

Ann. IV. | Romae, Idibus Iuliis MCMI. | Num. XIV.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS:
In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italiam:
Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 ½.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR:
ARISTIDES LEONORI, eques.
ROMAE - Via Alessandrina, 87.

AD PRAECONEM LATINUM

Quae in americano commentario menstruo, cui titulus *Praeco Latinus*, iacta in nos tela nuper deprehendi, ea animi causa, ne apice quidem mutato, referre placet:

ORACVLA PRÆCONIS

Cl. N. CAPO, epistolarius, in periodico collega, *Voce Urbis* (Nro. 4. anni IV-ti) ad hunc modum disserit:

"Hoc potissimum exoptamus [1] (nempe ut l. Lña communis doctis fiat), qui ad latinitatis studium amoremque propagandum iam ab initio [2] intendimus, alio et forsitan aptiore [3] itinere, quod ad incorruptam [4] latini sermonis integritatem propositaque argumenta pertinet, quam alterum commentarium, qui *Praeco latinus* [5] inscribitur. Quod quidem pronuntiare licet nobis, quibus maiorum nostrorum [6] lingua, velut hereditate relicta, maximopere est tuenda incorruptaque [7] servanda."

Titulus tractatuli verbis his est conceptus: "De Communi Omnibus Gentibus Eloquio Constituendo," quod dicere vult: *De Lingua Gentium Communi Statuenda*, quandoquidem Auctor de *eloquio*, seu *eloquentia* nequaquam disserit, sed de *lingua*. Occasionem autem præbet Cl. Dr. ARMINIUS DIELS, qui in "Deutsche Revue" l. Lñam ut gentium universam commendat, eodem fere modo, quo antea, Latinitatem practicam quam nos iam ex septem annis prædicamus, Ciceronianæ anteponendo.

Nostræ animadversiones:

1. Non tamen primi.

2. Primus, qui in Italia, nostris temporibus "ad latinitatis studium" "ab initio intenderat," Cl. quondam Charulus Ulrichs, Hannonianus Germanus fuit, qui diem suum supremum in xenodochio publico exegit; tantus fuit amor tantumque latinitatis studium in Italia. Ex tota Italia, (ex tota Gallia, ex tota Hispania), ne unicus quidem sacerdos, Universitas, gymnasium, seminarium, in catalogo nostro est; qui sunt, non sunt Itali. Si l. Latina vixerit, illi eam servabunt, nisi nos supremus Rñi Coetus capita commovere poterimus. Si hoc fiat, opus Americanum erit, non Italicum. Ubi tot sunt Sc. Urstates, tot clerici, nec unicum subnotatorem suppeditare queunt, de "Amore Latinitatis" verba serere haud congruum est.

3. Aptissimum iter est schola; nec quidquam aliud est *iter*. At Itali hoc respectu quid præstiterunt? Num Cl. N. CAPO est commentus quamdam methodum colloquendi? Si sit commentus, num eum Gubernaculo suæ gentis obtulerit adoptandam? — Si sic, nec Gubern. Italicum cooptarit, ubi est "amor Latinitatis?" — Tota Italia suam Latinitatem e libello *Germanico*, hoc est, e grammatica *Schulz* (1) discit. NOS SOLI obtulimus Administro TORRACA (1) methodum *colloquendi*, ut methodum mortuam et Germanicam ex Italia pelleremus. At Gubern. Regium, quasi humeros nostros palpando et nos falsæ laudando asserebat "finem ac scopum Latinitatis in Scholis Italiæ prorsus diversos esse," *h. e.* philologiam Germanicam. Quia ergo Gubern. Regium Germanizando perseverat, nunc ad Suam Sanctitatem, Leonem XIII-um nos convertimus, ut Ipse gentem vestram e servitute Germanica eripiat. — Quod est *melius* et aptius iter Clmi *N. Caponis?*

4. Si "incorruptam integritatem" sermonis Lñi servare ambigitis, a Romanis discite, ne a Germanis. At vos nomina adiectiva substantivis perpetuo et sine delectu anteponitis. *Das von meinem vor mehreren Jahren verstorbenen Bruder geschriebene Buch*, Germanorum est, non Romanorum. Populus Romanus, Res rustica, Disputationes Tusculanæ, Romano modo sunt; "latinus sermo", "alterum latinum commentarium" Germanica sunt (die lateinische Sprache, die andere lateinische Zeitschrift). Item: primum atque fundamentale est illud principium grammaticæ Latinæ, ut *possessio præcedat*, *Genitivus* autem *sequatur*, veluti: "De Natura Deorum," "Amor Patriæ," "Ars Amandi," "Vox Populi," nec ordo hic invertitur nisi propter rationem sufficientem; at vos ordinem Romanum gratia Germanitatis continuo invertitis, uti: "maiorum nostrorum lingua," "latini sermonis integritatem," &c.

5. Periodicum nostrum *non inscribitur* "Præco latinus," sed "*Præco* Latinus." Error hic duplex est. (*a*) Nomina propria, seu tituli librorum *maiusculis* scribuntur. (*b*) "Latinus" non solum nomen libri est, sed etiam nomen gentis. Sed Germanorum præceptum est nña adiectiva minusculis scribi oportere, ne usus Maiusculorum omnem modum excedat, quum Germani cuncta substantiva maiusculis scribant. Vos Latinitate vestra, Germanos imitamini nos Romanos, atque exempla optima Ævi Medii. Quis igitur corrumpit Latinitatem? Quæramusne etiam *epistulas*, *harenam*, *conicio*, aliaque Brambachiana monstra absurda?

6. Si vos nati sitis loco quodam ubi ante 1800 annos Romani floruerunt, etiam nos in colonia quondam Romana nati sumus. Aquincum, Strigonium, Bregetium, Sabaria, Arabona, &c. magis erant Romana quam Neapolis, Brundusium, Panormum, Syracusæ, &c. in ipsa Italia. Si maiores vestri casu Romani fuerint, sic et nostri. At quid hæc probant?

7. Quomodo vos tuemini Latinitatem? Germanicum ordinem dicendi, Germanicam orthographiam adoptando? Vos non tuemini, sed mores peregrinos imitamini, quibus nos SOLI obluctamur. Præterea, ut doctissimus Mgr. *Diels* scite declaravit, Latinitas Ciceroniana pro vita practica inepta est, putatque recentiores sequi oportere, quod nostrum principium est, et a nobis primo proclamatum. Circuite ergo vos quæritando phrases tortuosas et bombasticas, nos rectas vias prosequemur, "Romanum eloquium" sectando, atque, ubi res postulaverit, vocabula nova, sed legitima, tamquam pontes, fabricando. Nos præcedere quam sequi malumus.

Non opus hic esset, credo, alia subicere, cum *Praeconis* arcana quidem verba satis per se ipsa loquantur; at semel tantum iuvabit americani commentarii haud rotundum contundere os.

Quod quidem optimum intendit ad finem, at minime exaequatis viribus. Illius enim lingua latina, ob grammaticae legum resolutionem atque perplexum sermonem, omnibus sane lenociniis elocutionis carentem, nulla, ut ita dicam, omnino est.

Non ego sum qui affirmem nostrae aetatis latine scripta, quae Ciceronis nitorem haud plane redoleant, latina non esse; at, si tanta consequi minus licet, grammatice saltem et perspicue loquamur, neve putemus latine loqui nil aliud esse quam e nostra ipsorum lingua in latinam vertere, nulla collocandorum verborum, nulla concentus aut numeri ratione habita, velut si quis versus optimos componere se posse arbitretur longis syllabis cum brevibus consociatis, eos nusquam pedibus dimetiendo.

Nos quidem Ciceronis purgatissimum eloquium non unice prosequimur; sed et nitidum Caesaris, et Livii magnificum, et Taciti contractum genus, immo et Terentii Plautique vivacem sermonem, ceterosque qui hac vel illa laude probantur. Cumque adsit occasio vocabula nova creandi, non barbaras voces ipsi fingimus, sed more maiorum e graeca repetimus lingua. Nobis igitur licet edita voce profiteri incorruptam latinitatem, eamque, velut hereditate relictam, ad nos maxime pertinere.

Neve dicat aliquis, Germanorum nos esse pedissequos; philologiae enim tantum praecepta ab iis tradita iure probamus; minus autem eorum scribendi genus, docente Quintiliano aliud esse grammatice, aliud latine loqui.

Quid vero valeant *Praeconis* animadversiones superius relatae, unicuique patet: quae partim ex verbis haud recte intellectis manarunt, uti «*ab initio*», ubi subaudiri debent verba «*commentarii nostri*»; itemque «*aptiore itinere*», quae verba ab iis quae sequuntur optime, ut mihi videtur, explanantur; partim aliam elocutionis rationem prae se ferunt, cum ab Americanis doctoribus negetur latinam linguam inversis gaudere verbis. At me-

(1) Non *Schulz* sed *Schultz* illi grammatico nomen; quamquam eius libro quot Italiae scholae nunc utuntur? Habemus Gandinum, Boninum, Zambaldium, Zenonium, Garitium, Chiminellium aliosque sexcentos rei grammaticae scriptores peritissimos.

(1) Atqui nullus unquam Torraca *administer* in Italia fuit!

LIBRI ET COMMENTARII RECENS DONO ACCEPTI

A. Cima, Analecta Latina (Virgilio - Cicerone - Livio - Appunti lessicali - De Q. Haterio oratore). — Mediolani edid. D. [illegible], 1901.

Giuseppe Federe, [illegible] Canto. — Panormi, ex off. Fratrum Marsala, 1901.

P. Fr. Enrico Lacordaire, Gesù Cristo. Lettere aperte ad un giovane. — Augustae Taur.-Romae edid. Hyacinthus Marietti, 1901.

Dott. Ermenegildo De Michele, Ammaestramenti ed esercizi di analisi e sintassi italiana e latina in correlazione, ad uso [illegible]. — Neapoli ex off. Michele D'Auria, 1900.

Dott. Luigi Mannucci, L'elemento comparativo in Orazio. — Florentiae edid. Bernardus Seeber, 1901.

L'amico della gioventù. Singulis hebdomadis prodit Veronae.

Atene e Roma. Commentarius cura Italae Societatis [illegible] editus Florentiae-Romae.

Index rerum an. IV, n. [illegible]: Di una nuova [illegible] (C. Pascal) - [illegible] (H. Lanzani) - Recensioni - Notizie e appunti - Atti della Società.

L'Ateneo. De litteris et bonis artibus commentarius. Bis in mense prodit Romae.

[illegible]: Un secolo di poesia tedesca (V. Bianchi Cagliesi) - Davanti il duomo di Piacenza (Ode) (A. Bisi) - Letteratura fine di secolo (F. Rizzi) - Critica cristiana (G. R.) - Le ballate mantovane (T. Nediani) - « Morgana » di Arturo Graf (E. Flori) - Per una nuova rivista (G. Molineo) - Dalle riviste - [illegible] di letteratura ed arte.

[illegible]

Bollettino del Museo civico di Padova.

La Croce [illegible]. Singulis hebdomadis prodit Neapoli.

Divus Thomas. Commentarius inserviens Academiis et Lyceis scholasticam doctrinam [illegible]. Placentiae.

[illegible] artium. Bergomi.

Ephemerides Liturgicae. Singulis mensibus Romae prodeunt cura Congr. [illegible].

Giornale Arcadico di scienze, lettere ed arti. Romae.

Index rerum an. IV, n. 42: La Guardia Nobile di Sua Santità (A. Bernardy) - Sul Palatino (T. Pioli) - Nel gran deserto americano (U. Mioni) - Natale d'Orazio (A. Monaci) - Erudizione letteraria (G. Cozza Luzi) - I viaggi al Polo Nord (V. [illegible]) - Bibliografia - Cronaca - [illegible].

Il Marzocco. De litteris et artibus commentarius Florentinus.

Minerva. Recensionum recensio moderatore Friderico Garlanda. Romae.

Singulis dominicis diebus prodit, scripta maximi momenti, quae sive in praecipuis commentariis, sive in libris vulgantur, accuratissime referens.

Index rerum an. XI, vol. XXI, n. 29: L'evoluzione della chirurgia - Un drammaturgo realista inglese: G. B. Shaw - Del genio britannico - I Lanzichenecchi tedeschi durante la guerra dei Trent'anni - Le macchie solari e la pioggia - Ravenna e l'arte cristiana - Un'amica di J. J. Rousseau: La contessa d'Houdetot - Gli « Scritti scelti » di Montecuccoli - I matrimoni in Inghilterra - L'errore della educazione moderna - Una macchina mossa dal sole - Sommari - Da una settimana all'altra - Spigolature - Fra libri vecchi e nuovi - Notizie bibliografiche - Rassegna settimanale della stampa.

[illegible] Romanus. Romae.

L'Oriente Serafico. Commentarius editus cura fr. Minorum S. Mariae Angelorum ad Assisium.

L'Osservatore Cattolico. Diarium Mediolanense.

[illegible]. Commentarius bis in mense editus Tergeste.

Rivista di filologia e d'istruzione classica. H. Stampini mod. prodit Aug. Taurinorum.

Rivista internazionale di scienze sociali e discipline ausiliarie. Semel in mense prodit Romae.

Index rerum an. IX, vol. XXVI, fasc. CII: Le nuove tendenze del pensiero all'aprirsi del secolo xx (G. Ellero) - La libertà d'insegnamento (G. Piovano) - Il protezionismo marittimo in Francia (G. Bruno) - Sunto delle riviste - Esame d'opere - Note bibliografiche - Cronaca sociale.

Rivista politica e letteraria. Semel in mense prodit Romae.

Index rerum an. V, vol. XV, fasc. III (mense Iunio 1901): L'insuccesso Waldersee (xxx) - Via Lucis (C. Vivaria) - L'Inghilterra sotto i re Edoardo (A. Agresti) - Armonie benefiche e armonie delittuose (A. Stoppoloni) - Le leggi contro gli spagnoli in Alberico Gentili (A. Pierantoni) - L'VIII Esposizione internazionale di Monaco (G. Secchetti) - I momenti musicali nel « Nerone » di Boito (L'Italico) - Vita scientifica - Diario - Bibliografia, etc.

Rivista di storia antica e scienze affini. Messanae.

La scuola secondaria italiana. Singulis hebdomadis prodit Mediolani.

Valle di Pompei. Commentarius editus ad solamen puerorum, qui, cum parentes habeant in vincula coniectos, hospitio ad Pompeios accepti sunt.

La vera Roma. Singulis hebdomadis prodit Romae.

Vittoria Colonna. Commentarius ad Italas mulieres. Bis in mense prodit Neapoli.

Studien und Mittheilungen. Reigern.

Obnova. V. Hradci Králové.

Vlast. V. Praze.

L'Association Catholique. Revue mensuelle des questions sociales et ouvrières. Lutetiae Parisiorum.

Index rerum num. idibus Iuniis editi: Salaire et salariat (Ch. Antoine S. J.) - Un voyage à travers le temps (J. D.) - Les retraites et le salaire (J. de Bruignac) - Cercles d'études et Instituts populaires (L. Rolland) - Le mouvement social en France (H. Savatier) - Cronique de l'étranger - Hollande (G. de Pascal) - Lettre de Belgique (A. T.) - Le mouvement syndacal et ouvrier (G. Laurens) - La grève générale des mineurs (H. S.) - Discours du comte de Mun dans la discussion de la loi sur les Associations (art. 14, liberté de l'enseignement) (suite et fin) - Chronique bibliographique (V. de Clercq).

La Papauté et les Peuples. Revue internationale des sciences sociales, d'histoire et de droit public chrétien. Lutetiae Parisiorum.

Bulletin Bibliographique internat. Bruxellis.

Revue Bibliographique Belge. Bruxellis.

Revue Néo-Scolastique. Lovanii.

Boletin-Revista de la juventud católica de Valencia.

La Crux. Madriti.

El Eco Franciscano. Santiago.

Revista Católica de las cuestiones sociales. Madriti.

Revista crítica de historia y literatura españolas, portuguesas, é hispano-americanas. Madriti.

Revista Ecclesiástica. Valdoleti.

La Semana Católica. Madriti.

Amerikanski Slovenec. Tower.

L'Artisan. Revue mutualiste. Montréal (Canada).

El Católico. Santiago de Cuba.

The Church Progress. St. Luis Mo.

Der Herold des Glaubens. St. Luis Mo.

Diario de Centro America. Guatemala.

Johns Hopkins. University Circulars. Baltimore.

Katholischer Westen. Dubuque.

The Messenger of the Sacred Heart. Neo-Eboraci (U. S. A.).

Niagara Index. Niagara University. N. Y.

Praeco Latinus. Philadelphiae.

Revue Ecclésiastique. Valleyfield in Canada.

The Review. Singulis hebdomadis editur Saint-Louis M. (U. S. A.).

The Rosary Magazine. Patrum a S. Dominico praeconium menstruum. Somerset (Ohio U. S. A.).

La Semaine religieuse. Québec.

The Tidings. Los Angeles, Cal.

Le Messager de Tahiti.

Our Alma Mater. St. Ignatius College. Riverview, Sydney.

I-wen-lou et Revue scientifique. Zi-hai = Shang-hai.

pericula, qui patriae amore studioque *tenebantur* ». In illis autem (88): « iudicavit... quid ceteros, qui sapientes haberi *volunt*, facere *oporteat* » consecutio quoque temporum ad consuetudinem nostrae linguae aptatur; dicendum enim erat: *vellent* et *oporteret* (1). Quo in genere tota laborat comprehensio verborum illa (191): « *Intellexerunt* enim ex maioribus nostris complures..., cum in dis aequitas praecipue *vigeat* (scribi debebat *vigeret*) eaque in eorum gubernatione *appareat* (item *appareret*) maxime, fieri non posse, quin nequitiam sceleraque *aversentur* (legendum *aversarentur*), quique ea in vita *exercuerunt* (corrige: *exercuissent*), eos a se ipsis longissime *seiungant* (male pro *seiungerent*) ». Quamquam non ignoro praesens pro imperfecto Ciceronem adhibuisse interdum, ut in *Vat.* 4, 10: « de te homines quid sentiant, in honore experti sumus ». Ubi tamen, quae statim sequuntur: « in salute exspectamus », declarant, non aliter dici potuisse.

Iam vero non satis emendatus videtur usus particulae *quin* in modis dicendi hisce: « Non enim vereor quin » (93); « non prius ad libros confugere potuimus, quin ante acerbitatis vi prosterneremur » (94). Ad vocabula denique a Riccobono animadversa, quae frustra Sigonius defendere conatus est, addi possunt, quae sequuntur: *invidentius* (60), *corpus exanime* (112), *excelluit* (197), *liber eruditus* (68; cf. Krebs, *Antib.* s. h. v.); *cum dolor se paulum remittere coeperit* (93; Cicero absolute: *remittere*); *cum Herodoto auctore Argia sacerdos.... repperit*, etc. (29; quod ne Latinum quidem esse docet Krebs, *Antib.* s. v. *Auctor*). Nec probabiliora putaverim illa: « in ipso mortis articulo » (37), etsi apud Ciceronem legimus: *in ipso articulo temporis*, quod ille a Terentio forasse mutuatus est (*Ad.* 229), ut suspicatur Krebs, *Antib.* s. h. v.; § 162: « Vitam honeste clauserunt », quae, nisi fallor, nostram consuetudinem loquendi redolent. Nam, quod Sigonius affirmat in altera orationum, quas pro hac *Consolatione* scripsit, itemque in *Accusatore*, haec et his similia, cum nusquam apud Ciceronem inveniantur, tamen fieri potuisse ut aliquando ab eo usurparentur, monendum est, haud verisimile esse, Ciceronem, cui persaepe occasio eiusmodi vocabulis utendi oblata sit, in ceteris suis operibus quasi de industria ea vitasse, in hoc vero usurpare voluisse.

Hic quaerat quispiam: Quorsum haec? Quoniam dixisti modo, Riccobonum sententiam suam satis superque probasse, num necesse est nova argumenta excogitare? Equidem hoc primum demonstrare in animo habui, his temporibus, qui ad imitandum Ciceronem accedat, id callidius facere posse, quam ille imitator fecerit, idque eum velle debere, si modo latere cupiat; deinde, si quis eiusmodi opus pro Ciceroniano conetur venditare, huic nos facilius ac melius, quam ab illis doctissimis hominibus factum sit, pellem detracturos. Gratiam ergo habeamus et Germanis grammaticis, quorum initio mentionem inieci, et ex nostris I. B. Gandino, qui illorum inventa in Italicas scholas induxerit. Cuius laudis (pace quorundam lividorum hominum dixerim) liceat nobis quoque nonnihil adsumere ac de nobismet ipsis aliquid praedicare.

Antonius Cima.

(1) Kuehner, *Ausführl. Gramm.* II, p. 778, b.

Vera gloria radices agit atque etiam propagatur; ficta omnia tamquam flosculi celeriter decidunt, nec simulatum quicquam potest esse diuturnum.

Cic. *De off.* 2.

PAX!

Iustitia et pax osculatae sunt.

(Ps. 84).

Pax alma, salve! pace fruentibus
Purum renidens candida frontibus
Lux ardet, affulgetque splendor
Aetherio radians ab axe.

Stant Pace castis tecta penatibus:
Haerens amatae coniugi, et immemor
Torquentium pectus malorum,
Cum sobole et famulis maritus
Iucunda vitae tempora transigit.
Sunt Pace dulces fratribus, invido
Si dente parcant vulnerari,
Foedere perpetuo labores.

Quid Pace mundo pulchrius? artium
Cursus bonarum provehit impigros;
Laurisque frondentes olivas
Nobilibus sociasse gaudet.

Hac patriae [illegible] hac Pericles sibi
[illegible]

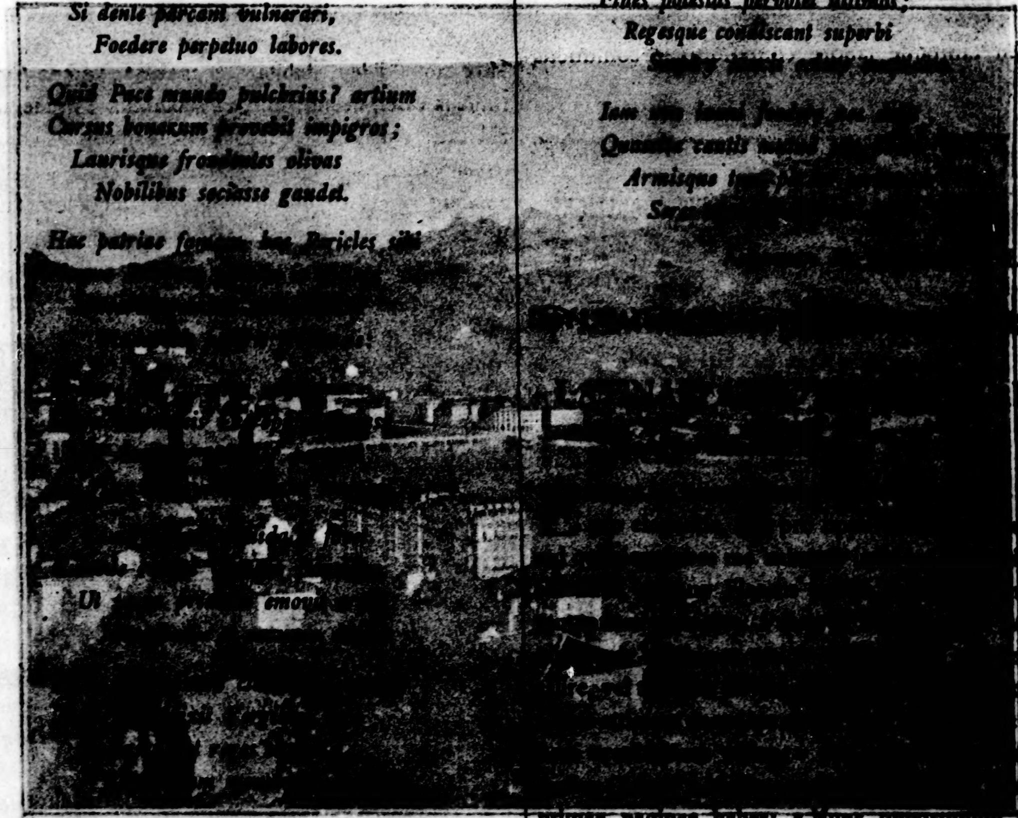

Tum Flaccus, almae Principis urbium
Vates, et ausus cingere Delphica
Lauro comam et sparsit iocosas
Italico satyras aceto.

Insigne vidit Roma beatior
Saeclum Leonis nomine, ut aedibus
Surrexit ingens Vaticanis
Artis opus populis loquendum.
Heic, quae aemulentur Parrhasii manus,
Depicta splendent prodigialiter
Miracla rerum! en impiorum
Corpora tartareos in ignes

Detrusa raptim, tum pia caelicas
Invecta in arces: nubeque lucida
Amictus hinc fulget Redemptor
Candidior nivibus coruscans.

Pax alma, salve! quis releget tui
Vultus beandis lumina gentibus?
En cerno in amplexus euntem et
Oscula Iustitiae pudica

Pacem ferentem: non sine legibus
Stant regna iustis: impia corruit
Aetas, ut invisis recessit
Iustitia aufugiens ab oris.

Nil iura prosunt, lumine si vacent
Divis amico, concilia et duces;
Pacisque nequidquam tuendis
Muneribus populi laborant.

Ergo iacebunt spes animis? genus
Mortale semper classica concient?
Et bella terras pervagata
Caedibus inficient cruentis?

Demissus alto Christus ab aethere,
Aequaeva Summo progenies Patri,
Vagivit ut secreto in antro,
Continuo cecinere pacis
Carmen frequentes alituum chori:
— Sit caeli in aula gloria Numini;
Optata mortalesque iungat
Pax, bona queis animo voluntas! —

Christi per orbem nomen et imperi
Fines potestas pervolet ultimos;
Regesque condiscant superbi
[illegible]

[illegible]

[illegible] E

[illegible] tum [illegible] lor; [illegible] star- [illegible] que [illegible] ulto [illegible] vel [illegible] ipis: [illegible] Om- [illegible] ent: [illegible] alce primae paginae habes: « Nunc opportunum duco scribere »; vide an elegantius Cicero ipse scripserit: « Illud autem est huius scriptionis ac temporis ». Illepide dictum puto: « Ortus in provincia », prae Tacitiana dictione illa: « Provinciali loco ortus ». Regni vel Municipii strenue res curare, « Totum se dedere reipublicae » egregie dixeris. Scio scriptorem quemdam excellentissimum explosisse praepositionem « per » pro « ab »; putat enim gallice ita adhiberi. At quum Cornelius Nepos scripsit: « Legationes vero omnes quae essent illustriores per Dionem administrabantur », fuitne Gallus ipse quoque? Vide quantum accepta iam consuetudo Gallos criminandi transversas agat mentes et hominum doctissimorum? « Minister belli » quem Itali dicimus *il ministro della guerra*, cave ne scribas; in Tacito optimam dictionem invenies: « Minister bello datus »; eam tibi propono. « Officinam chartariam » bene appellabis tabernam, in qua charta conficitur; sed apud antiquos nomen etiam a loco vel a mercatore sumpsit, nempe « charta Saitica, charta Fanniana ». Nec idem sonat « evolvere » et « pervolvere » librum; evolves quum illum aperies, pervolves quum attente leges. Pervolve igitur hanc epistolam, et pancratice atque athletice (1) vale.

Ex scriptis M. Ricci.

(1) *Bacch.* 2. 2. 3. 3.

minerint *Praeconis* commentarii scriptores e vetere tragoedia senarium illum, qui in proverbii consuetudinem venit: « Ἄλλων ἰατρός, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων », qui latine sonat: « *Medice, cura te ipsum* »; atque aptiore itinere, iterum atque iterum hortor, ad latinitatis cultum studiumque amoremque propagandum intendant; ut, sicut fama est Alexandrum ante Achillis sepulcrum exclamasse: « O fortunate adulescens, qui Homerum virtutis tuae praeconem inveneris », ita de ipsorum commentario dici possit: « O fortunata latina lingua, quae hunc praestantiae tuae — *Praeconem* — inveneris! »

NAZARENUS CAPO.

[illegible] *Vox Urbis*, nec plura, quae [illegible] subebat, addere maluit, sperans *Praeconem* [illegible] Latinas gentes crebris aggressionibus recessurum, ut supremam illam metam ad quam, licet vario itinere, una tamen [illegible] labore contendimus, coniunctis viribus felicius [illegible] attingamus.

[illegible]

[illegible] propter studia [illegible] Germanorum, qui [illegible] penitus [illegible] ratio Latine scribendi, cuius aditus olim cuivis patuit, iam tanti [illegible] factum esse, ut paucis cum [illegible] in ea liceat versari. Quot difficultatibus [illegible]! Quanta praecepta [illegible] et quasi obruerint! Dicas hos tam[illegible] arcere [illegible] perrumpere. [illegible] liberius diverterentur; neque [illegible] grammaticorum, quasi quibusdam compedibus, [illegible].

Eandem [illegible] Latinam scriptionem, si modo [illegible] puram et emendatam et ad veram Latinae linguae indolem conformatam, rem magis [illegible] habendam esse. Non enim, ut [illegible] fere [illegible] ex quocumque scri[illegible] neque ex quacumque aetate [illegible] verba [illegible] alio [illegible] cogitationes [illegible] animo fingebant. Quod cum olim non satis animadverteretur, facilior quidem erat ars Latine scribendi, haec Latine scribendi non item (1). Quodsi fuerunt (ut ii, qui Ciceroniani appellati sunt), qui unum sibi auctorem ad imitandum proponerent, illi primum ideo erraverunt, quod angustioribus finibus se concludebant, deinde ne illam quidem orationem, quam solam admiratione dignam putabant, satis cognitam ac perspectam habebant. Nostrae autem aetatis sive laudi sive fortunae contigit, ut veterum auctorum libri manu scripti ratione quadam adhibita inspicerentur, excuterentur, aestimarentur; inde editiones omnibus numeris absolutae exstiterunt, inde unius cuiusque scriptoris divitiae, quales et quantae essent, licuit cognoscere. Quid quod ista grammaticorum studia, quae nonnulli despiciunt, illum fructum tulerunt, ut, non indicio aurium, sed certa quadam norma usi, germana veterum scripta a suppositiciis distinguere possemus. Id quidem aliquatenus maiores quoque fecisse nemo ignorat; quin etiam, quantum in illis fuerit vel acuminis vel doctrinae vel sollertiae, haud facile quis dixerit. Sed tamen quia iis subsidiis carebant, quibus nos abundamus, saepe in errorem inducti sunt, neque ad eum finem, quem sibi proposuerant, interdum pervenerunt. Hoc ego, ut saepe alias, ita nuper animadverti, cum incidissem in librum *Consolationis* anno 1583 Ciceronis nomine vulgatum. Vigebant tum studia antiquitatis; opera veterum scriptorum docti homines diligenter conquirebant ac, si quid novi in lucem prodibat, avide arripiebant. Itaque, ubi primum manavit rumor, Ciceronis *Consolationem* (quae iam inde a Petrarca frustra desiderabatur) casu quodam repertam esse, vix dici potest, quanto opere genus totum litteratorum commotum sit, quantoque cum plausu eam omnes acceperint. Mox tamen iidem dubitare coeperunt, verene Ciceroniana esset, necne; tum, re accuratius considerata, ubi satis constitit id opus haudquaquam Ciceroni tribui posse, quaesitum est, cuinam tandem ascribendum esset; eaque controversia non solum intra Italiae fines, sed in Gallia et in Germania quoque diu agitata, ne nunc quidem diiudicata videtur. Nam de vero *Consolationis* auctore aliquid tantum suspicari, nihil pro certo adfirmare possumus (1).

Sed haec, quae a proposito aliena sunt, prorsus omittamus. Illud tantum animadvertimus: mirum profecto nobis videri tunc tot homines doctos eiusmodi opus pro Ciceroniano umquam habuisse atque admiratos esse, quod vel primo aspectu alicuius imitatoris manum ostendat. Eorum vero, qui docere conati sunt, id a Cicerone esse abiudicandum, princeps exstitit Antonius Riccobonus, professor Patavinus, cuius commentatio, omni abundans doctrina, nunc quoque non sine aliquo fructu legi potest eaque ipsa satis est ad omnem dubitationem tollendam. Continetur autem haec commentatio duabus partibus, quarum una est de locis Ciceronianis ab imitatore in suum librum congestis ex *Tusculanis* potissimum disputationibus. In quibus notandis, quanta fuerit Riccoboni eruditio manifestum est, praesertim cum haec conscripserit paulo post illud opus editum et quasi stans pede in uno. Quae festinatio ei certe excusationi esse debet, quod in hac priore parte non omnia recte observata sunt. Nam quod affirmat, paragraphos 128 et seq. ex oratione quadam Mureti depromptas esse, potius eas de prooemio libri III *de Oratore* haustas crediderim. Similiter iniuria Riccobonus arguit auctorem *Consolationis*, quod simul cum fragmento a Lactantio laudato verba quoque eiusdem Lactantii inseruerit. Nam etsi certe Lactantii sunt illa: « ut idem Tullius in *Consolatione* non easdem sedes incolere iustos atque impios praedicaverit », tamen concedendum est, his verbis Ciceronis sententiam subiectam esse; quam haud inepte imitator in hunc modum expressit: « non easdem improbis sedem, quas bonis atque integris, post mortem esse propositas » (§ 190). Sed haec hactenus; nunc venio ad alteram Riccobonianae commentationis partem, quae cum ad elocutionem pertineat, magis cum hoc, de quo agere coepimus, conexa est. Hic multa quidem ille vir doctus notavit, quae a Ciceronis genere dicendi abhorrerent, non tamen omnia, nec omnia recte; quare Sigonius facile eum in quibusdam refellit. In quo genere etsi scribit Riccobonus: « Nec (Cicero dixisset) alia vocabula multa, quae recensere omnia iam piget », verisimile est, rhetorum modo eum locutum esse; nam si alia reprehensione digna animadvertisset, minime, opinor, illa silentio praetermisisset.

Ac primum poterat imitatorem reprehendere quod in §§ 8 et 108 modis loquendi Ciceronianis quidem usus esset, ad novam tamen et inusitatam sententiam detortis. Notum est enim imperativum *fac* cum modo infinitivo coniungi ad significandum semi in opinione positam, quae nullo modo fieri possit, ut puta: *fac, qui ego sim, esse te*. At quod iste scribit: « fac enim hominem nasci et in lucem edi », perversum est, cum id, nedum sit in opinione, singulis prope horis re vera fieri videamus. Similiter illud: « Quid huic homini faciasᵱ » numquam apud Ciceronem aliquid vituperationis non habere videtur, ut significet idem, quod apud Italos: « *Che ne faremo di costui?* ». Nec igitur *Consolationis* scriptor de quibusdam illustribus mulieribus: « Quid his feminis, inquit, facias aut quo eas honore et gratulatione dignas putes? ». Neque aliter in § 101 scribens: « si verum est, orbem terrarum quoddam esse magnum divina mente impletum et caelestis indicandae sapientiae gratia tam multis undique collucentibus ornamentis illustratum ac depictum », verba Horatii (*Epist.* I, 3, 27) « caelestis sapientia » ad significationem, quae inest in nostris verbis: « *la sapienza celeste* », transtulit. Nam, ut monet Orellius, illis versibus poeta:

Quodsi
frigida curarum fomenta relinquere posses,
quo te caelestis sapientia duceret, ires,

« his a curis », inquit, « si liberare te posses, nihil iam te impediret quo minus *caelestis* (maxime sublimia quaeque appetentis, terrenaque despicientis) *philosophiae* praeceptis satisfaceres atque obtemperares ».

Sed multo plura notanda invenimus apud hunc imitatorem, quae Riccobonus sive praetermisit sive reliquit, ad rem grammaticam pertinentia. Vel pueri in scholis sedentes nunc sciunt numquam a Cicerone particulas illas: *quamquam, etsi, sive sive*, nisi in oratione obliqua aut attractionis, quam vocant, gratia cum coniunctivo componi solere. Quam consuetudinem inopinus neglegit imitator, scribens: « etsi corpore *servias* » (79); « sive *secatur* ... sive *avellatur* » (170); « sive *vigilamus* » (177). Nam in § 10: « Quam si aetatis potius vitia quam naturae velit miserias appellare, quamquam nominis quaestionem *induat*, non tamen etc. », modus coniunctivus attractioni tribui potest. Item cum pronominibus geminatis interdum coniunctivo pro indicativo utitur, ut § 48: « quidquid *sit*, totum hoc ita leve est, etc. ». Quin etiam haud raro peccat imitator contra praeceptum illud, quo praecipitur ut in enuntiatis secundariis orationis obliquae modus coniunctivus usurpetur, veluti § 115: « Nec vero audiendus, qui putet ... totius autem naturae illa esse adfirmet, quae a nullo prorsus homine seiungi *possunt* ». § 60: « Addit etiam illud, deos immortales, cum hominum vitam, quae adeo misera sit, multis bonorum integumentis *velarunt* et *operuerunt*, fecisse ... ne mortis suavitatem, quanta est, omni ex parte degustaremus ». § 198: « Quorum ea fuit opinio, viros claros et fortes idcirco ... consecratos, ut ... acuerentur vehementius ad obeunda

(1) Totam hanc rem eleganter persecutus est in hacce ephemeride [illegible] in dialogo, qui inscribitur *Lollius sive de propria Latinitate*.

(1) Hunc librum a Carolo Sigonio scribi non potuisse iampridem vidit Scharffius et hac aetate docuit B. AUG. SCHULZ (*De Cic. Consol.* etc. Gryphiae, 1860); ex quo miror a quibusdam nomini clarissimi illius Mutinensis eam maculam hodie inustam esse.

gerës constituit, divina manu congestos, quorum altitudo inanibus hominum castellis oppidisque prorsus irridet. Harum vero excubiarum prima, quae urbem paene omnem umbra sua late tuetur atque defendit, Pilatus mons est, qui ad septem usque pedum millia niveum extollit caput. Rudis eius facies, rigida et inculta passim; verum eius in lateribus abdita pinguia pascua triginta et amplius numero latent, per quae greges quatuor vel quinque millia pecudum pascuntur, lactisque atque casei vellerumque copiosa muneta quotannis uberrima pastoribus et agricolis reddunt. Ibi densa fagorum sub umbra agrestes avenae, campanique aeris sonitus passim rudes concentus ingeminant, atque inter ovilis curas blanda fertur rusticis vita. Montem autem cur a Pontio Pilato appellare placuerit quaedam docet popularis fabula, qua traditur Iudeae praesidem animi curis ob admissam Servatoris necem scelestumque excidium concessum, furiis indesinenter laniatum, huius in lateribus montis, quo profugus pervenerat, mortem sibi suis manibus comparasse.

Inde, opposita e ripa, Pilati montis aemulus vertex erigitur, cui Rigi nomen, viatoribus passim alpes notissima, iisque praesertim qui montanas obtinere palmas, Britanni plerumque atque Americani, quavis aestate decertant. Quamquam novissimae palma victoriae facilis ac plana satis mox contendentibus effecta est, ex quo provectae humanitatis callida tormenta machinasque potentes placuit eius in lateribus struere. Igitur ferrei tramites ad culmen usque adfixi reperiuntur, per saxa atque per silvas torquentes cursum, quorum tandem ope nigri currus igneo vapore compulsi ad hospitia multa heic vel illic per montem constituta felici itinere peregrinantes advehunt.

Eminent haec post urbis terga portenta; ante pedes vero lacus per triginta usque chilometra suas effundit aquas sub sole micantes, quas quaquaversus naves scaphaeque remis aut igne actas persulcant, quae viatores ad tot pulcherrima suspicienda indefesso itinere ducant atque reducant.

Helveticis autem e nivibus similitudo quaedam naturae nos ad Nordicum usque Europae caput deducit, ad quod si corripere iuvat iter, tribus stationibus illud distinguere opus erit; prima quae ad montosam regionem percurrendam insumenda est, altera ad latissimos glaciei campos peragrandos, ultima qua ex urbe Trondjhem ad Nordicum caput reliqua via explebitur.

Iter omne naviculis vapore recto tramite actis, quae aestivo tempore bis terve per hebdomadam portum relinquunt, octo dierum fere est. Laetissimum tamen, et quod ea tempestate perraro nebulae aut pluviae interturbant, dum plerumque scapha per aquam satis quietam procedit, et quod Norvegum inter litus atque legionem illam insularum producitur, quae agmine infinito penes fines Europae dinumerantur, atque illud ab Arctici Oceani impetu quasi munitum vallum longe tuentur. Caput Nordicum autem cum appropinquaveris, illud videbis rupibus abruptis altissimisque imminere fluctibus. Atqui vere insula est, ultimum tamquam ac cyclopicum constitutum praesidium, cuius in scopulum Arcticae omnes procellae atque tempestates impactae confringantur.

Quodsi eius in verticem ascendere cupieris, labore multo quidem, sed nullo periculo facies, adspiciesque in summo scopulo graniticum signum positum, quo Oscar regis adscensum anni MDCCCLXXIII expletum commendatur.

Media nox dum appropinquat, ignes e navigiis, quae a longe discurrunt, in caelum coniicere mos est, ut viatores in monte stantes moneant. Pulcherrimus sane visus atque nunquam obliviscenda laetitia, quam inde excipit oculus ultima Europae litora circumspiciens, solemque emergentem remota e maris superficie media ipsa e nocte contemplans. Quod sane prodigium a Maio mense usque ad Iulium expletum demirari gestiunt Norvegi, quibus ceterum multos menses quavis diem inter ac noctem diversitate iamiam evanescente ducere contigit.

LAELIUS.

COLLECTIONES ET COLLECTORES

VISUM nonnullis est rerum colligendarum studium non esse naturae insitum humanae, sed ad hanc accedere et quasi superimponi iuxta indolem uniuscuiusque, locum, societatem et momenta

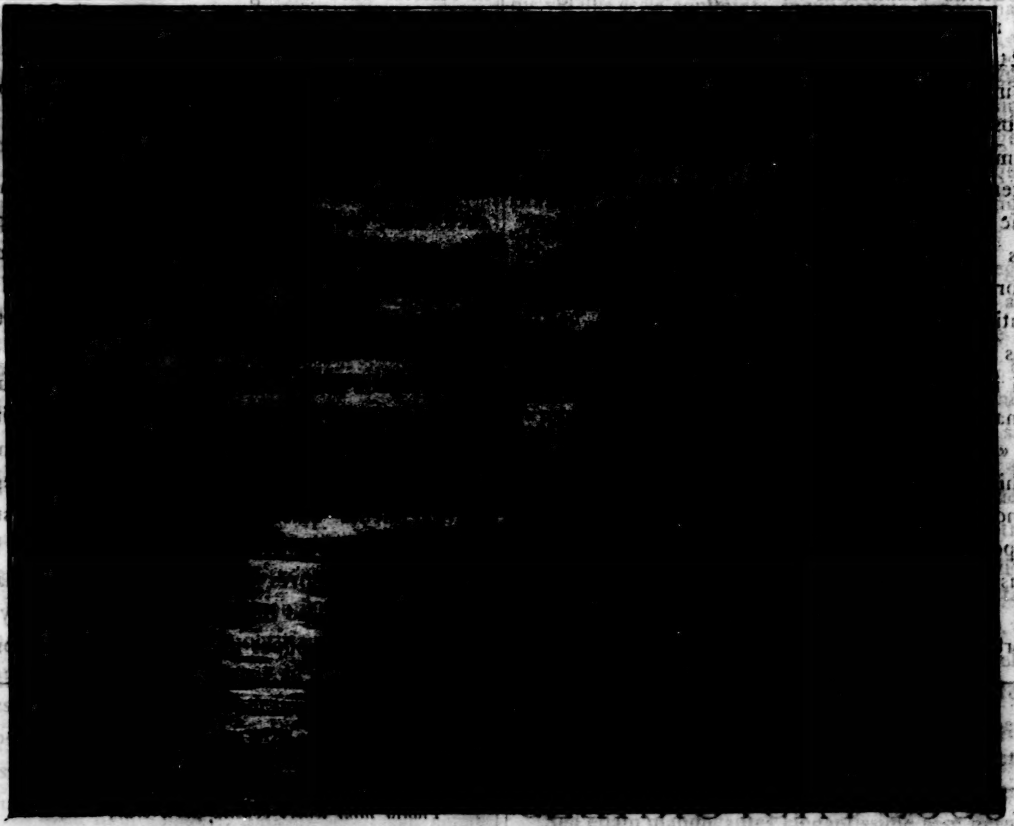

Solis lumen Iulio mense ad Nordicum caput.

cetera, quibus voluptas excitatur; inde fit, ut, monente poeta,

. . . . . trahat sua quemque voluptas.

Quae omnia longius a veritate abscedere mihi videntur, cum neque multorum praeceptis multisque litteris, sed experientia et aliena et mea semper conspexerim pueros, quae ipsis grata iucundaque sint, asservare, e medio domus eripere et in angulis collocare, aequalibus suis carissimis, ubi locus diesque iocandi adfuerit, ostendere, pretiosa veluti et magno parta labore, vel conquisita diligentia, vel praemio pro bene patratis accepta dono a parentibus, a consanguineis, aut – quis dicere vetet? – audaci manu et industri surrepta. Sic in germine ipso et in exordio vitae nostrae pullulat studium hoc una cum reliquis, et fit initium tum collectoribus tum colligendis.

At crescentibus et firmioribus annis, a puerilibus crepundiis ad graviora fit gradus et quasi quidam ascensus, quo aperitur ille mentis et corporis habitus, quem nos ingenium, indolem, genium vocamus, iuxta quem aut in vitia dilabimur, aut in virtutem attollimur. Quum igitur desiderium hoc vel modo ab initio annorum ac teneris ab unguiculis erumpat, vim suam fortius adolescentia in ipsa praestiturum, exhibiturum, iure dicendum erit aliquid universo humano generi additum atque commune; quod autem ex instinctu aut ferme processerit, quasi naturae lex quaedam habendum censemus, quia commune quod est, a natura est.

Nec quispiam dicat in hisce puerilis levitatis aliquid inesse, atque ideo se in suspicionem iure venire; nam ideo naturale dicimus illud, quo levitas puerilis, nondum assueta repugnare naturae atque instinctui, facile commoveatur. Idque validius probatur si consideremus in firmiore aetate, quae tum ex intellectu, tum ex corde, tum ex utrisque dimanent. Ecquid agunt infelicissimi parentes illi, quibus unigenitum

Abstulit atra dies et funere mersit acerbo?

Quaeque sive studiorum, sive iocorum causa ipsius erant, indumenta quibus utebatur, crepundia quibus delectabatur, capillos, imaginem, libros, si forte sint, colligunt, et quasi in sacrario quodam deponunt, quotidie revisendos moerentissimis oculis, quotidie lacrimis rigandos. Quid est, quaeso, collectio haec quasi necessitas premens? Et siquis semet bellicis gestis insignem fecerit, nonne domi trophaeola quaedam erigit ad rerum gestarum memoriam posteris suis sua cum laude credendam? Quid si maiorum suorum trophaea pariter domi servaverit pius? Quid si speraverit posteros alia insuper huiusmodi addituros? Da nunc hominem, quem scientia quoad papiliones, vel quoad flores delectaverit. Si talis fuerit, qualem supponimus, praestantiores papiliones, flores qui magni aestimentur modo colore, modo specie servabit; idem de papilionibus dic. En collectores, en collectiones in promptu.

Itaque triplex collectionum et collectorum genus. Alterum fit ex pietate ac dilectione erga vita functos carissimos, sive in maiorum, sive in filiorum numero hi sint, sive inter amicos recenseantur. Alterum autem studiorum disciplinarumque causa, quibus debemus ea, quae in museis tum publicis tum privatis

ORATIO

AD DISCIPULOS GYMNASII HABITA STUDIIS ABSOLUTIS

Cum iam per nos, magistros, praeceptores, institutores, discipuli carissimi, ita factum est, ut, qui nobis ad studia superiora maturi videamini, hoc gymnasium felici auspicio relinquatis, fieri non potest, quin, cum discedatis, quibusdam animis discedatis, paucis vos admoneam.

Haud raro audiuntur his temporibus querelae, quod linguas antiquas, classicae quae dicuntur, edoceantur pueri, quod vano onerentur labore. Quid enim prodesse? quem fructum afferre scientiam sermonis, qui nusquam audiatur, qui non intellegatur, nisi a paucis quibusdam?

Contra quae vos plurima dici possunt. Sed ne diu vos teneam, haec omitto, quae alia in aliis scholis

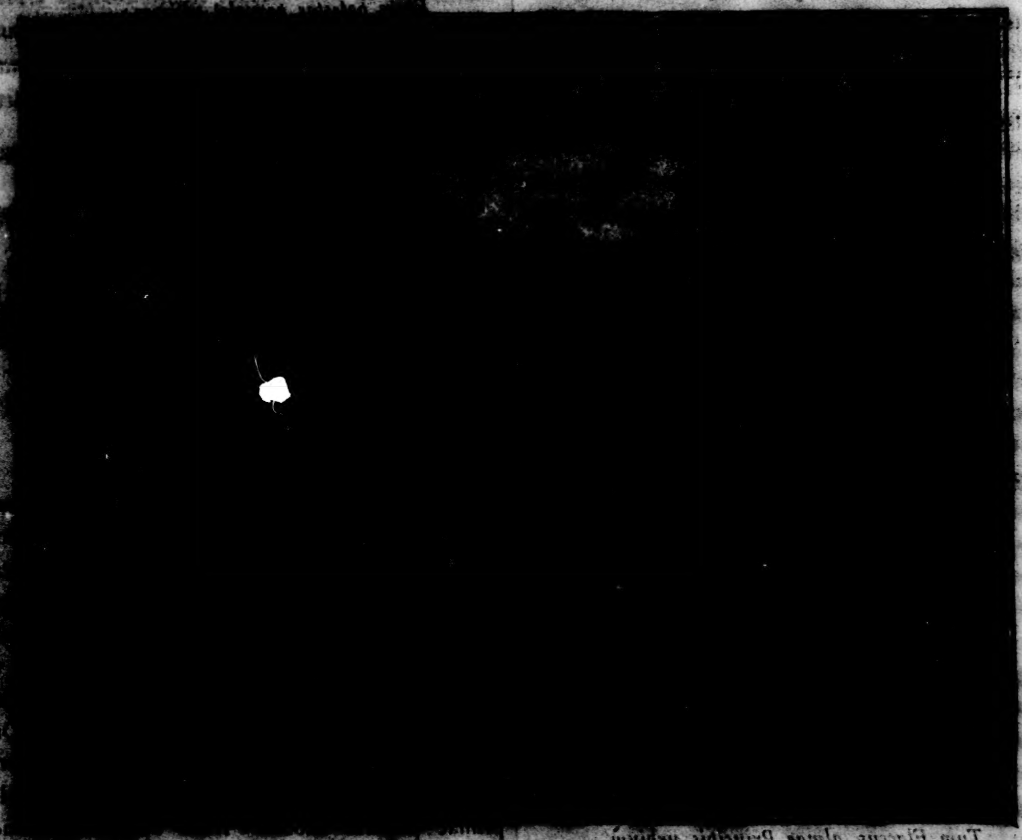

Lucerna, urbs Helvetiae, prospectus.

discuntur, intelliguntur ab omnibus? «At res sunt utiles: generi humano et vitae prosunt». O simplicem indignamque homine rerum cognitionem! Eane tantum homini sunt persequenda et adipiscenda, quae corpus sustineant, quae victum, habitum, voluptatem adiuvent? Nihilne interest inter hominem et beluam? nihilne amplius natura hominis appetit, nisi quae corpori tantum satisfaciant? Sunt igitur anquirendae res, quae alant et erudiant animum, quae vel ad ipsum corpus regendum eum reddant paratiorem itaque forment, ut omnia, quae ad id sustinendum servandumque pertineant, recte excogitet et honeste paret; quae ita parantur sapientissime, ut animo prudentissime pulcherrimeque exculto parentur.

Multae quidem sunt res, quibus animus excolatur; in maximis tamen et exquisitissimis, si recte quis est eruditus, haud scio, an dubitet, quin antiquitatis studium numeretur; quae quidem, nisi sermone ipso cognito, nullo alio modo satis perfecte cognosci potest. Atque iuvat etiam ipsum ad rem, rectius dicam, ad fontem rei non per alios tantum accedere suaque ipsius manu purum liquorem ex ea haurire posse; id quod nolle videntur, qui iam omnia in linguas recentiores versa esse conclamant. At quomodo nonnunquam versa!

Quid multa? Res clarior per exempla fit; exemplum necesse est quaeramus. Quamquam quid potest inveniri melius, quid hodie nobis magis concinnum satira illa Horatii, sexta libri primi, vobis novissime cognita, quae paucis plurima et quidem pulcherrima dicit docetque? Unde rectius potest percipi, quanam in re vera sit posita hominis dignitas? Ipse loquatur Horatius: «Non ego me», inquit, «claro natum patre, sed, quod eram, narro. Magnum hoc duco, quod placui tibi, Moecenas, qui turpi secernis honestum, non patre praeclaro, sed vita et pectore puro».

Verecundiam autem et pudicitiam quis praeclarius vobis, quis instantius commendare, quis amabiliorem reddere potest? Citemus verba: «Si vitiis mediocribus ac paucis mea mendosa est natura, alioqui recta; si neque avaritiam, neque sordes ac mala lustra quisquam vere mihi obiiciet; si et purus et insons vivo et carus amicis: causa fuit pater his. Pudicum me, qui primus virtutis honos servavit ab omni non solum facto, verum opprobrio quoque turpi».

Quae ingenua Horatii confessio quantopere movet animum nostrum, si in memoriam revocamus patrem eius libertinum fuisse!

Neque minus est vobis amanda modestia, temperantia, continentia, cum, quanta cum hilaritate de paupertate sua loquatur, legitis: «Nunc mihi», inquit, «curto ire licet mulo, vel si Tarentum libet. Obiiciet nemo sordes mihi. Ego commodius, quam tu, praeclare senator, vivo atque millibus aliis». Sane, nullum videtur mihi perniciosius, nullum taetrius generis humani vitium, quam avaritia. Quid enim est tam firmum, quid tam honestum, quid tam sanctum, quin hoc vitio violetur? Quo nonnunquam tantopere vexantur homines, ut homo homini lupus, ut scriptor quidam recens ait, videatur. Quod vitium nemo est philosophorum, nemo historiarum scriptorum, nemo ingeniosiorum poetarum, quin acerrime castiget et persequatur. Sallustii inter alios verba tenetis, qui: «Avaritia», scripsit, «fidem, probitatem ceterasque artes bonas subvertit: pro his superbiam, crudelitatem, deos neglegere, omnia venalia habere edocuit». Quid mirum igitur, quod ii, qui vere excultum genus humanum velint, hoc vitium extirpandum praecipiunt; in quibus et Cicero prudentissime causa huius vitii explorata monet, si quis avaritiam tollere velit, matrem eius tollat, luxuriam?

Temperantia igitur, moderatio, modestia sunt, quae avaritiam vincant, quae veram honestatem dignitatemque naturae humanae augeant auctamque servent.

Quam ob rem non magis a nostro vituperatur avaritia, quam temperantia, modestia, continentia laudatur.

Pietatem vero et gratiam quid flagrantius accendat in animis vestris, quam illa Horatii: «Nec timuit pater, ne quis vitio sibi verteret, si olim *praeco* aut, ut ipse fuit, *coactor* parvas mercedes sequerer. Neque ego essem questus. At hoc nunc laus illi et gratia maior a me debetur»? Quae gratia quanam re praecipue exigatur, his docet: «Macro pauper agello puerum me est ausus Romam portare docendum artes, quas doceat quivis eques atque senator semet prognatos».

Quam multa paucissimis! quibus (ut ad propositum redeamus) quid magis ex libris est hauriendum? Quid naturae dignitatique hominis magis accommodatum? Quae cum leguntur, cupiditate ardemus utrumque, patremque filiumque imitandi – quid loquor? – alios quoque ad imitandum cohortandi et efficiendi, ut ita homines humanissimi omnes fiamus, ut bonos honestosque cives nos praestemus. Qui quidem maximus et nobilissimus fructus est studiorum antiquitatis, quem suavissimum et iucundissimum esse iam nunc quis vestrum non sentit, non intellegit? Qui igitur fieri posset, quin semper iis gauderetis, ne dicam gloriaremini, quae quasi viatico vos pretiosissimo adiuvante utraque lingua antiqua instruxerunt? — Quae nunquam vos oblivioni daturos aut aspernaturos credo, nisi indigni videri velitis, qui clarissimos et nobilissimos antiquitatis scriptores cognoveritis.

Quod felix, faustum fortunatumque vobis sit!

Varsaviae Polonorum.

I. Wabner.

AB HELVETIA AD NORDICUM CAPUT

Viatoribus fausto omine propitiisque auspiciis Helvetiae fines ingredientibus Lucernae lacus renidet, eosque pulcritudinis omnis blanditiis illiciisque captivos subditosque facile reddit adeo, ut non ad aliud videantur eius splendescere fluctus, nisi ad invitandos alienos, qui impatientes nova ac pulcriora visendi Helveticae regionis aditum ineant.

Haud ita multi tamen viatores sunt qui sive Lucernensis urbis, sive eius suburbani agri iucundissimos adspectus, ut oculis laeti attonitique percipiunt, ita valeant verbo seu calamo referre. Centum inminent undique immanium iuga montium; urbs autem non tam antiqua sese pandit facie, quam insolita atque inopinata ac praeter iudicium ignota. Flumen eius nitidum multisque copiosum aquis pontes secant vetustissimi ac plures, obsoleta facie, antiquis exornati picturis, munitique hinc inde abruptis turribus praeruptisque vallis. Absona sane atque ridicula paene humana castra, ubi eos natura ipsa ag-

post tot atque tanta vano conatu polum nordicum versus exantlata, dubio angimur num forte impossibile sit obscurum illum verticem attingere.

Arcticus polus, excultis regionibus propior, ad quem tot clarissimi nautae dederunt vela, gentium oculos praesertim in se traxit: quique extremi ad eum attingendum profecti sunt Nansen, Jackson, Andrée, Aprutiorum dux famam non perituram eius horridis glaciebus auxerunt. Gloriae autem atque experientiae copia divites etsi multi nautae redierint, nemini tamen inhospitum terrae limitem occupare datum est, manetque adhuc Herculem futurum huc usque gloria nemini concessa.

Marino itinere vero ultimum illum arripere finem prohiberi nos experientia docuit satis obstaculis innumeris, quae nec *Fram* navis vicit, quibusque contra Welmann et De Song nautae suas rates confractas viderunt. Submarino autem navigio uti, carbonis penuria defendit, cuius nunquam satis abundantem copiam ad longissimum iter terendum secumferre aut parare licebit.

Aereos globos volantesque machinas nisi quotidianus eorum fiat usus temeritatis plena instrumenta esse docuit Andrée ille infelix, cuius miserrimum exitum conicere possumus. Ceterum nullus est polaris nauta, quin coagulatis iusculis aut exsiccatis obsoniis ursorum aut phocarum carnes anteponat, et nullus potius est qui satis se posse confidere existimet cuprinis naviculis, aut ferreis curribus, quos in dies parum experti artifices ad rem excogitant.

Vix est immo aliquid novi contulisse Nansen *Fram* navigium adstruens ita ut, inclinatis lateribus, frementes glaciei scopulos effugeret. Atqui ad rem consilia praebet huius rerum expertissimus viator Fridericus Cook, qui cum Belgica expeditione, De Gelarche duce, annis MDCCCXCVI-VIII veterem et ipse tentavit aditum. Atqui monet in primis minima omnia quae sunt vitae necessaria his in adparandis operibus esse curanda; non tam igitur ciborum vestiumque acervos quam flammifera frustula et calceorum ligamina. Optimam autem itineris dimetiendi rationem pedestrem censet, adhibendos vero et canibus actos currus, quoties longior via postulet: sed quae excultissima urbanitas ad vitam deducendam usu invexit, ea neglegenda plerumque, nisi urgeat necessitas.

Rates non ultra quam fas sit per glaciem impellendas, cumque haeserint in rigida planitie, statuendus rerum omnium acervus abundantia repletus: huius generis autem et minores etiam stationes, dum progreditur de loco in locum, ponendae, quarum ex ultima rectum erit iter in metam. Quo extremo in praelio per deserta rigida ineundo nulla erit quae nordicis populis succurrat in via venatio, ita ut et tentoria coriacea, et ciborum sacculi et vestes, omnia denique audacissimo viatori sint secumferenda. Inde per septem aut octo millia passuum trium vel quatuor mensium iter explendum, neque carne alia nisi exsiccata, aut glacie concreta vivendum. Potissimam autem ad finem selectionem ita suadet Cook doctor, ut adferat viator mastrucas levissimas ad vestiendum, ad somnum vero sacculum ex tarandri pelle consutum, tentoriumque coriaceum ubicumque statuendum, si gelu nivalem fodere domum prohibeat. Cibum his in adiunctis aptissimum adusta caro, panisque exsiccatus; thea atque lac potum praebent. Currus nullis rotis instructi, flexi, ferrei, ut Nansen et Peary delinearunt, censentur esse meliores, quos canes agant Groenlandi aut Siberiani. Sed viator quisque nivalibus sese calceis praemuniet; atque ex aptissimis ad investigationes peragendas instrumentis vix ea conferat secum, quae maxime necessaria animadverterit.

Monita vero haec non eadem pro utroque polo adeundo retinenda; est enim quae ad arcticum ducit via maximum per aequor gelidum strata, ita ut acervos rerum ciborumque decimo usque a meta in gradu condere liceat. Reliquae viae inexpertus viator vix in medio haerere cogetur, sed qui rem suam atque vivendi genus probe callet longe facilius eam dimetietur.

Peary docet subcenturio, qui Groenlandiam terram per mille atque trecenta milliaria incolumis peragravit.

Polus arcticus magneticus faciliore cursu contra attingetur, cuius locum Ross explorator ante hos sexaginta annos indigitavit, ac prope tenuit una cum asseclis suis, etsi tunc temporis tot ac tanta quae nunc provecta doctrina rescivit prorsus ignota laterent, rudiaque passim instrumenta et arma adhiberentur.

At ferme eius inspectio loci longe pluris interest quam geographici verticis occupatio; et quoniam obstacula satis levia occurrunt, bene existimat Cookius ausum illum esse iterandum, quem tuto nos assequi posse hodiernis praecipue methodis iam dubitat nemo. De australi gemino magnetico polo ignoratur contra ipse locus, nam sex usque discordi mente nautae hactenus ad rem indigitarunt puncta, quos inter Wilkes, Ross, d'Urville, Lecointe, Borchgrevinck denique, cuius expeditio ad rem instructa fuit. Punctum autem optatum neque ipsi attigerunt etsi reduces adfirmaverint illum locum sese statuere posse, quum contra eorum opinioni ceterae omnes adversarentur.

Polus geographicus antarcticus densissima ignorantiae nube obvolvitur: idque unum scimus, latere eius centrum in latissima regione, quam exploravit adhuc nemo. Mox *Belgica* navis sexaginta post annos iterum properavit ad eius litora; Ross illius enim nautae usque ab anno MDCCCXL infecta re redierant. Qui quidem, rigida zona transacta, liberum in mare egressi, terram montibus hirtam latissimamque viderunt glacieque obrutam perpetua. *Belgicae* autem navis viatores recens ad ausum redeuntes vicies usque in litus descenderunt, quocumque hiaret portus, aut insula septem triones versus praeberet accessum. Quorum experientia patuit acervos ad iterandum praelium Victoriae in Terra potissime constituendos, quo tantum ex littore ad meridionalem polum melior deducitur via.

Rei autem explendae arduum sane opus omne pendet ex terrarum adspectu, qui, si aequus atque planus sternatur, haud impossibile erit per solum currus deducere; si contra fractus, horridus, asper, hiantibus foveis interruptus, montibus erectis sectus, nulla paene spes metae arripiendae supererit.

A. Costaggini.

FRUSTULA

Socius, qui tanta humanitate expetierunt, ut rursus in *Voce Urbis* recolerem quae praecipue temporis opportunitas, vel de re aliqua sermo apud omnes inlatus, vel utilitas quaevis admoneret, libenter morem gero, primum attingens de florum illa specie, quam in hortis ferventiore hac anni parte admiramur, cuius odore perquam suavi summam delectationem capimus, per quam denique hominum cogitatio sibi deliciosa depinxit. *Lilium* dixere Latini, ab iranica voce *lâleh* per dissimilationem verbum effingentes, non aliter ac apud plerasque, quas nunc loquuntur Europaei, linguas; Francogalli enim *Lis des jardins* nuncupant, *Lily garden* Angli, *Garten Lilie* Germani. Sed Hebraei nomen ei indiderunt *Schuschan* et *Schuschanna*, non quidem ob sex exiguas illas frondes quibus constat, at ob singularem eius candorem; qui cum esset castitatis imago, mulieribus praesertim acceptae, hae sibi cognomento selegerunt; unde ad nos usque Susannae nomen deductum.

Nota Lilii fabula: Iunonem, adhortante Minerva, tanto amore Alcidem infantem esse prosecutam, ut lac a se, veluti a nutrice, sugendum ei daret; quod quidem cum superabundans effluxisset, in caelo Galassiam, orbem lacteum, efformasse, indeque sidera quaedam divulsa et in terram dilapsa Lilium quod efflloresceret causam fuisse.

Nescio an in Orientalis telluris plagas lactis eiusdem guttae recto tramite impluerint, eaeque foecundae super modum factae tantam oryzae messem dederint, quae praecipua cibaria immensae illi multitudini compararent, rationesque praeberent, quibus, his vel illis escis commixta, incundissimo sapore haec efficerentur. Falsum enim quod de Sinensibus asseritur (de Sinensibus omnes dicunt; ecquid non ego?) eos esse inertes homines, effraenos lusores, et similia; maiore quidem cum veritate coquinarem gentem appellabo: nullus enim est Sinensis civis quin elixando, frigendo, assando, vel alio modo coquendo, maxime studeat.

Commune est ex plebe hominibus oryzam leguminibus viridis omnis generis, vel carni caprinae aut suinae cum pipere multo miscere; divites gulae irritamenta malunt, serpentes, vermes, papiliones, ranunculos, avium ova, caninas vel felinas carnes, insecta, artocreata, ut non dicam de bombicum salsamento, quod immenso pretio conficitur. Nihil autem accuratius modo quo carnes parantur ad edendum: Sinenses in victimas irruunt ingenti cultro, quem in earum collum immergunt; aliquantisper exspectant deinde dum vulnus satis sanguinis emittat; postea vivens adhuc animal exenterant, deglubunt. — En crura canum, frustum conquisitissimum! En feles nigri albis felibus, iisque insipidis, longe praestantiores! Heu infelices mures, quibus nullum favet discrimen! Atqui cauda ab una ad alteram domum per serta appensi, viatorum oculis tanto oblectamento estis!

Sed etiam manducantes elegantissime sese gerunt Sinenses: quo quisque melioribus moribus est institutus, eo magis officii munus sibi praesumit negotia concotionis omnia strepentia reddendi, manducationem, liquidi ingestum, ipsamque chymicam inversionem, quam cibi in stomacho patiuntur... Ceterum digestioni peculiare aliquid illuc esse debet. Experimentum, si velint, sumant lectores mei, iuxta praecepta, quae sequuntur, sorbitionem sibi omnium incundissimam comparantes ex hirundinum nidis. *Coquus Sinensis* liber monet, eaque ad amussim ego latine sum interpretatus:

« Recipe hirundinum nidos, quot maxime potueris; nunquam enim cibi huius delicatissimi satis amicis praebueris. Pinnis aliisque rebus inutilibus ablatis, aqua eos coques, donec concretum quasi ius efficiant; hoc pipionum ovis, quae prius torrueris, superinfundas, farciminis frusta addens, ita porro ut sorbitioni innent veluti cymbulae in mari. Clamores et admirationes convivae ad caelum attollent ».

Equidem credo: clamores et admirationes ad caelum; ad terram autem...

Paulo maiora canamus!

A Neo-Eboraco certior factus sum Pickering, athenaei Harwardensis doctorem, qui in insulas la-

cumulantur quotidie; ea quae historiam spectant, effossiones monumentorum, aedificiorumque, oppidorumque priscorum in quae saeculorum, vel barbarorum ira desaeviit, vel Martis vis perculit, vel, uti Herculani, Pompeiis, et Stabiis fuit, subita ruina terraemotus, vulcani, ac diluvii cooperuit, oppressit; ea quae pictoriam ad artem pertinent; ea quae artiorum generi apud veteres et recentiores ostendant; ea quae [illegible] botanicam [illegible] zoologiam [illegible] respiciunt, sexcentaque huiusmodi. Quibus in omnibus et in singulis, exceptis publicis museis ad scientiam [illegible] amplificandam, recurrit illud poetae, quod superius expressimus, nempe quemque sua voluptate trahi; voluptas autem est in incundi [illegible] indoli et ingenio.

Tres mihi fuerunt amici, qui nunc desiderantur frustra inter mortales; unus ex hisce, Lauretus Carbo [illegible] in Meridionali America [illegible] obiisset, suis obsequens moribus (solebat enim in patria a pueritia venationem exercere), domum remigrans [redacted]

Carolus Rossi, cui nihil hodiernum, omnia antiqua placebant ex manuscriptis ad arma, ex figulinis ad aurea et argentea, ex papyris ad insculpta aera, ad omnia denique, dummodo antiqua, sive tabulae, sive libri essent, sive marmora, sive ebur, sive gemmae; collecta autem et congregata ita adamabat, ut mori potius quam ab iis avelli eligeret; nec minimum quid divendebat, nisi oblata spe comparandi et emendi vetustiora divenditis. Nec domi sedebat, neque dormiebat, neque cum amicis colloquebatur nisi in aulis, nisi in cubiculis, quorum per parietes, per pavimenta, per sedilia, per medias mensas distributae essent omnis generis reliquiae, ita ut quaerendus pedi, quaerendus esset corpori locus, ubi stare, ubi sedere, ubi moveri quis posset, nec quidquam inl[illegible]quum premeret, aut offenderet. Ecquid hoc? Insanum collectionum commentum mens direxerat in singulares unicuique metas, aliis vero sic, aliis autem non sic. Quatenus porro? Eo, credo, ut avarus in refertas auro et argento arcas incumbens et in[redacted]

L[redacted]

VII.

Quem lupa deposuit crudeliter improba foetum,
[illegible]
[illegible]
Cum [illegible] noctu diuque, tuo;
Dulcis amicitiae sociata ut foedere discat
Lenire antiquum vel tener ingenium.
Hinc et inde comes, matura ubi venerit aetas,
Defensum niveas congrediatur oves.
Pulchrum omnino foret custodem cernere ad agnas
Stare lupum, sed non videris hercle cito.
Ne speres, o Thyrsi, lupum dediscere mores;
Ah! citius [illegible] gregem!

VIII.

Ingens multa soli, bene cultaque possidet Alcon,
Consita umbriferis undique marginibus,
Vicinumque operit denso late agmine collem
Grex, ubi ad ampla suas pabula ducit oves.
Contra ego perfundo sterilem sudoribus agrum,
Qui rara haud ludit votaque, spemque vice.
Infoecundae autem, numeroque minore bidentes
Vix mihi sal praebent velleris, unde legar.
Sic ambo a cunis dissortes egimus annos;
At mors dein aderit, mors hominum domitrix.
Tunc, tunc ambo pares erimus, tunc illius auctae
Dissolventur opes, pauperiesque mea.

Quae tum, quum viridi se vestit gramine tellus,
Suaverat, erumpens, germen et ipsa dare.
Quum vero aestiferi conscendit tergora Cancri
Phoebus, et ardenti sidere torret agros,
Tunc illa exustas, defecta humore, fluebat
Prona super glebas; omnis abibat honor.
Quare ornum posui florem prope cautus ad Austrum,
Ne dein Phoebeo victima ab igne foret.
O ego laevus! ita excrevit super ornus, ut umbra
Custode oppressus flos miser intereat.

X.

Ecquae praelectam hanc citrum te saeva libido
Compulit, o genitor, caedere? Thyrsis ait.
Praebui de tot ramis gratam ante ferentibus umbram;
Hem, superest ipsi nil, nisi truncus iners;
Inserere id vocitas; tamen hoc genus artis iniquum
Si tam est, estque omni tam pietate carens,
Arbore uti doceat caros abscindere ramos,
Quantum, heu, saevitiae mos vetus iste iubet!
Cui pater: Ah! male sane, videtur quod tibi damnum,
Donum est, quo fructus dein mage dulcis erit.
Sic, fili, quum duco alapam tibi prava sequenti,
Non sum qui videor, barbarus ille pater.

XI.

Huc se here contulerunt, hostiliter aemula, venti
Flamina bina, sedo colle ubi amoenus ager;

regionis, unde emptae olim sunt, vestitas. Regina Anglorum Victoria supellectiles familiae regiae, cui a Stuart cognomen, congregavit, atque eo processit, ut pro baculo, quo usus est infelix Carolus Eduardus solio inhians, quatuor libellarum millia solverit. Russorum imperatrix nuncias theatrorum chartas uncialibus characteribus exaratas, ut populo prostent, congregat atque in plures redigit libros; camelorum onus! Orator quidam Anglicus legibus ferendis, cuius nomen me fugit, chartularum millia comparavit, quibus coenarum est ordo sumptuosarum; ab americano tamen quodam Brooklin superatus, qui ex eodem genere quinque millia collegit. *Lord* Alington animalia undequaque sibi voluit, quibus candida pilo pellis, eaque in egregio carcere custodibus alenda et curanda tradidit. Dux Londsdale scuticas ultra quam sexcentas possidet, quas equites et aurigae insignes manibus versarint. Adelina Patti, cantrix illa notissima, pugiones, acinaces, cuspides omnes. Ellen Terry conspicilla quaeque et lenticulares crystallos virorum fama gentium celebratorum.

Claudamus rivos; enumeratio enim nostra, etiamsi plures diffusa per paginas, non tamen omnia colligendarum, collectarumque rerum nomina percurrere poterit.

H. De Vecchi Pieralice.

DE POLARI VERTICE ATTINGENDO

A[illegible] paucos annos, post Nordicum polum, arcticque [illegible] versa [illegible] videbatur. Polos [illegible] recensere [illegible] memoriae vocare debemus, magneticum [illegible] geographicos, quorum tamen centra latent hactenus omnes. Nihilominus [illegible] scribitur [illegible] tantis magis magisque denicati sumus, [illegible] longissime adhuc ab optata meta commoremur. At [illegible]

Ac veterum irarum laxatis illico habenis,
Concurrere ambo, coeptaque pugna ferox.
Ah! [illegible] dum namque animis ardentibus illis
[illegible] campus [illegible]
Fructifera [illegible] arbor
Cornelli, et rapido turbine circumagit.
Denique fessi hostes abiere impune, relicto
Colle, sed interea procubuistis humi
Vos, pomi innocuae, sudor meus et mea cura.
Ah! ego praesensi, nec male opinus eram.
Novi etenim, quam bella premant; ultique potentes
Gaudia pacis habent, vulgus habet lacrimas.

XII.

Cur monti insultas, praeruptae rupis ad ima
Illius arrodens, rive superbe, pedem?
Heu! latus [illegible] super impendere videtur!
Tu tamen exsultas, tanto quod [illegible]?
An tibi quod facili concedit serpere lapsu,
Is metuat, placeant vel sibi ludibria?
Vae! saepe occultant iram, ceduntque potentes;
At nunquam, si quis laesit, inultus abit.
Iam saxumque ingens, avulsum vertice summo,
Volvitur in praeceps, et tibi claudit iter;
Claudit iter, valideque ictam sub mole, propinquam
Vastat humum. Et tu nunc, rive proterve, doles,
Incusasque tuae fata infelicia sortis?
Ah! sileas, fastus namque ruina tibi est.

(Ad proximum numerum).

Latine vertit Ioannes Battanius (1).

(1) Interpretationem hanc iura proprietatis tuentur.

PER ORBEM

Abdul-Amid, Turcarum imperatori, infausta his diebus omnia vertuntur; non modo enim pius, ille rex suis ex uxoribus alteram morte praereptam deflet, sed incensas quoque dolo malo infandoque molimine aedes suas illustres. Servam eius tradunt a maleficis viris ad perpetrandum facinus instigatam, in contignationem cubiculi cuiusdam ignem cito immisisse: mox correptam a vigilibus atque iussam scelus fateri, fassam quidem esse seseque sponte incusasse; verum, nec praemiis pariter nec minis territam, rei auctores, quibus impulsa ad crimen fuisset, nullo pacto revelasse.

Dum haec regi contingunt, cives graviore ferme metu anguntur: imminet enim saeva falce venenatisque sagittis apricis illis Byzantinis moenibus pestis teterrima clades. Huius exordia a quodam iuvene, pistoriae artis alumno, repetenda, qui morbo saevo correptus, atque Galatae in nosocomium delatus, brevi dolore citissimaque aegritudine obiit. Cadaveri arctissimae custodiae positae, vallatusque mortis locus; vestes, lectulus, supellectilia omnia, igni tradita. Atque optime quidem haec; verum tanto aestu e caelo imminente tantoque urente sole, quis se a subtilissimo maximeque fluxo pestis semine tutum immunem satis reputet?

Quoniam aestum commemoravi, dicant Neo-Eboraci incolae, dicant quae mortis vestigia per suae civitatis vias solis perfervidae spiculae sternant. Ecquid mirum, cum ad quartum supra quadragesimum indicem mercurii fistula torrefacta ascenderit? Inde ad trecentos fere homines una vix die per Americani foederis terras ictu solis enectos, inde equos fervore prostratos atque necatos, inde negotia omnia intercepta ubique nunciarunt. Ad quae augenda Pittsburg ex urbe sollemniter editum est, ut opifices omnes, qui ad viginti millia numero Americano solo ad chalybem elaborandum mancipantur, ab opere statim recederent.

Nec satis ex America infortuniis. Michigam in lacu, dum piscatoriae naviculae, prout assueverant, suo negotio dant operam, exardet repente procella, coactaeque nubes tenebras obducunt, fluctus vento acti in caelum tolluntur. Aufugiunt illi a facie tempestatis in portum: fugientes vero fulmen ecce horrido strepitu caedit, demergit; unda necatos obruit: hoc misero fato scaphae duodecim homines perierunt.

Nec denique Americanas terras ante reliqueris, quam audies ex Indiana republica novissimum malum. Saint Louis urbem ferreorum vehum series citissimo cursu petebat: per tenebras veniunt ad pontem trans Wabas flumen consectum, ut citra aquas iter prosequerentur. Pontem vero tumentes fluctus rabie praepotenti divellerant, atque per tenebras abditis insidiis, quas nemo noverat, secum abripuerant. Ferrei currus in vanum impetu suo coniecti mox praecipitant: viatores, merces, onera, vehes, machinas una eademque sorte aquae revolvunt in ruinam. Quae clades, quae detrimenta inde parta fuerint silere quam enarrare malo.

Quid si etiam quae Virginia in republica atroci tempestate acciderunt commemoravero? Per diem integrum aquae, renovati ad instar diluvii, urbes, sata, campos inundarunt. Keystone urbem, in Elkorn fluminis valle, bis mille incolis laetam, mediam circiter noctem, paene submerserunt. Paucissimis sospes iter datum, qui per irrumpentes aquas viam montes versus aggredi non dubitarunt. Domus autem plerumque leves ac ligneas facile divulsas secum torrens convolvit; cauponae quae, ut erat feriata dies atque nundinis edicta, undique completae rusticis atque opificibus conspiciebantur, corruerunt passim, atque ferjantes cives misere oppressere. Postero die convenientes finitimi populi horrendum viderunt prodigium, quale forte e iugis Armenis contigit Noe primum demirari, vallem late fluminis fluctibus obrutam, sparsimque undique per tumefactas aquas rudera, pecudum, virorum mulierumque cadavera. Simili infortunio septem per Virginiam rempublicam provinciae, centum per millia passum vastatae, ac quadraginta oppida deleta sunt.

Vivian immo in loco circa rudera et ruinas convenerunt statim latrunculorum, nigritorum plerumque genere, turmae, qui quae forte intacta superfuissent certatim expilarent e fluctibus, vastarent, diriperent, ac praesertim ignitorum potuum urceos recuperantes deliramentis ebrietatis sese traderent. Quare dum mittuntur undique in montes ad enutriendos sospites panis ciborumque currus, oportuit simul cohortem expedire, quae militari ritu regionem omnem occuparet lustraretque, edicto ut si quis forte militibus obsisteret, capite plecteretur.

Num forte pauca aut levia haec vobis videntur? Igitur sistat hodie in America iter vestrum, ne peiora forte alibi immigrantibus occurrant: ni placeat saltem Berolinum curru interna ipsa vi acto una cum Gallis viatoribus concurrere. Quos scitote (incredibile paene post tantum bellum tantaque odia prodigium!), vix metam praetergressos immensa statim multitudine ovanti plausu concrepantes esse circumdatos. Dum praeterea Fournier, currus auctor et dominus, victorem, immani laetitia excepit. Dum enim ille advenit, tibicines milites Gallicum hymnum bellicum *Massillensem* ineunt; plebs autem, hinc et inde fracto militum custodum agmine, Gallum victorem adiit, sustulit e curru, atque humeris impositum ad certaminis ludices usque attulit. Eadem erga Girendot, alterum a victore, plane iterata. Obstupescunt Galli, obstupescunt Germani tantam animorum aemulationem, novissimorum vehum felici cursu tandem esse sublatam: ecquid ignorant humanitatis pacisque novis inventis provehi per aevum nostrum triumphos?

VIATOR.

VARIA

De nivatis scitamentis.

Quaesitum apud veteres frustra nomen bellariorum, quae ex aqua et saccaro gelu concretis nunc fraga, nunc mala citrea, nunc aliquid suavius sapientibus redolentibusque conficiuntur; nomen conflandum iure recentibus fuit, ne res ignota priscis, at nobis in usu, per longas verborum ambages circuitusque diceretur. Habeant qui velint; qui minus autem, aliquid aptius, commodiusque edoceant.

Quae nivata scitamenta penes nos habentur ab Italis primum conflari ceperunt; penes antiquos mel et lac miscebantur; quae, circum aut infra, insita vel glacies vel nix coagulabant. Opportunitas praesentis temporis in aestiva dilabentis monet opportunitatem narrationis. Italicis, uti notavi, communia ista; Parisiensibus anno 1533 innotuerunt. Catharina Medicea, nupta Francorum regi, Florentini, regalibus addicti mensis instruendis, haec bellariis interserere solebant; sed suavissima nunquam e regia manarunt, nisi praeterlapso integro saeculo; tunc enim, Aloisio XIV rege acciente, Panormitanus civitate, Franciscus Procopio, adscitis sibi sociis quibusdam excellentibus in hac arte, Neapolitanis ac Florentinis, prior officinam huiusmodi constituit, qua omnibus venalia prostarent. Itaque kaffearia huius taberna, diplomate regio sacra, opibus affluere, magno esse in honore, frequens et proceribus et hominibus lautissimis praedicabatur. Michael Procopio filius medicinae potius quam saccharii, quod prius inierat, secutus est artes; mox theatrales fabulas cepit non sine honore aliquo scribere. Undequadraginta annos natus, formosissimus ore, decorus aspectu, incessu, obiit; at kaffearia officina nomine sub eodem *Procopio*, felix, faustaque administrantibus exstitit. Anno 1798 Vellonius Neapolitanus nivata scitamenta venalia dedit in magnificentius instructis aedibus ad *Boulevard des Italiens*; sed negotiis non prosperis, omnia domestico sibi et familiari iuveni, Tortonio, adscripsit. Qui, ita prospera usus est fortuna, ut, anno 1825, redditum annuum ducentarum millium libellarum sibi comparato, valedixerit negotiis. Quot post eum successere in officinam gerendam, tot bono alite ditiores facti sunt, donec supremus rei gestor, anno 1893, ad alia negotia conversus, officinam penitus abolevit. Procopius itaque ac Tortonius optime de Parisiensibus, de Gallia, de exteris advenis promeriti magna cum laude hactenus nominantur, talesque habentur, ut perenni memoria digni videantur.

*

I.

Remedium insomnibus insanientibus.

Saepius totam noctem insomnis, medicos de remedio rogaverat, recusans tamen quaecumque vel opio, vel aliis huiusmodi narcoticis, ut fieri, veneni imbuta essent. Amicus Ruricius admonuit ut, somnum capere quoties non posset, mente numeraret et voce submissa ab uno ad sexcenta, ad mille et ulterius; mens quippe taedio fessa sensim sine sensu in somnum labeRetur. Occurrit Ruricio mane Urbanus, cui Ruricius: — Placidus ne tibi praeterita nocte somnus? — Minime — respondet Urbanus. — Eccur — Ruricius quaerit — meo quo, uti ex remedio numerans? — Cui Urbanus: — Sane quidem numeravi. — Quam ad summam? — Ad nonies decem et octo. — Et post haec? — Somni tasti. — Haud quaquam; post haec e lecto surrexi, nam lucescebat iam dies. — Proh medicum cedrinis tabulis dignum!, quinimo et abiegnis!

Metempsycosis optata.

Dos uxoria, lites. Uxor et vir multa concitatione litem fecerant, et vituperia inter se agitaverant. Iracundi etsi adhuc, eadem in aula manebant, diversi diversa tentabant. Uxor cantare, viro tacente, et vexare digitis regulos mensae chordisonae: — Ah! — exclamat — vellem in lusciniolam mutari, ut semper deliciosa cantarem. — Tum vir superciliosus: — Et ego in sclopum! — Erupere ambo in risum; et redintegrata concordia.

P. d. V.

[illegible] profectus erat, ut studio singulari lunam prosequeretur, rediisse secumque imagines plures e photographicis [illegible] portasse, in quibus non omnes tantum et singulas illius astri eminentias et depressiones expressae haberentur, sed etiam - quis crederet? - lunaris solis ortus et occasus, et nivis aspectus. Quamquam Pickering ille doctor aperte declaravit, nisi de nive, de aqua profecto agi.

O [illegible] nocturni iubaris incolae! Properet dies, cum nobis [illegible] aestu oppressis, rusticatum [illegible] datur convenire!

FORFEX.

ANNALES

[illegible] Navalis belli auspicia. - [illegible] in [illegible] iterata. - Balcanici [illegible] - [illegible]

M[illegible] Germanico Caesare excepti sunt una cum, teste et duce, Richthofen, altero a reipublicae administro. Quo expleto officio imperialem uxorem legati adierunt, atque aulicae coenae adsederunt.

*

[illegible] ab Anglis [illegible] sunt, [illegible]; [illegible] ut [illegible] perferdebitur?

[illegible] ad [illegible] nomine sumpto [illegible] Galli milites qui [illegible], impedimentis relictis, nova inde ad praelia [illegible]; [illegible], quibus Tonkini Gallica colonia a Sinensi imperio separatur, [illegible] quotidie novas piratarum [illegible], quas repellere atque cohibere [illegible], quod proximae gentes [illegible] consilia passim agitent. Tradunt etiam seditionis [illegible] ipsum Inkantor Narcolom, Cambodgiani regis filium: cuius [illegible] cum [illegible], milites improviso [illegible]. Habito itaque de maiestate indicio, qui Pnom-Penh in regio tribunali indices assident, illum capitis damnarunt. At vivit adhuc, novaque [illegible] audacissima parat in dies Tuan ille Sinensium omnium nostris infensissimus: vivit, et coactis maximis equitum turmis iamiam Pechinum adoritur. Quare planum fit viduae imperialis consilium, quae suam urbem caput revisere detrectans, aliam designavit, ubi totius imperii summam et regimen constitueret.

*

Novi metus incedunt e Balcanicis montibus ob Turcarum atque Albanensium animos vehementius quam solent in Serbos incensos. Eorum per fines Avranovic, Rictina in urbe Serborum legatus, iter, ad rem melius dignoscendam oculis, iniit. Qui autem Bellogradi Turcarum legatus manet, imprudens factum iter obtestans, sese fassus est nullimode iter facientem a suorum civium furore posse tueri. Pervenerunt interim auctae in dies Turcarum copiae in veteris Serbiae provincias, neque minus quam quinque cohortes placuit congerere, ut Albanenses audacissimi perduelles cohiberentur. Quae tamen minime impedierunt quominus Turcae Gussigne in oppido Christicolas adorti, cladem patraverint, sospitesque in Nigrimontis fines aufugere coegerint.

*

Graviores ferme at longe alia de causa motae seditiones Bonearensi e portu nunciatae. Causa fuit Pellegrini senatoris rogatio quaedam, mox a Berduc in comitiis oblata, de reipublicae aere alieno in unum cogendo. Videbantur haec satis incommoda creditoribus, et acquisitis eorum iuribus maxime contraria. Concitati inde animi paulatim, ne disceptatio [illegible] haberetur, seditio orta. Et eadem acerrima, adeo ut a civili sanguine neque milites vigilesque, neque cives abstinuerint. Igitur militari manu dictatoriae potestati imperatorum res publica commissa, dum Berduc, aerarii administer, a munere recedit.

*

Krüger sciscitantibus Boerorum ducibus litteras dedit iterum, ne arma ponerent quoad libertas utriusque reipublicae in integrum sit restituta. Itaque invictae gentis agmina atque equitatus per Anglorum coloniam quaquaversus discurrunt non minus quam per suas ipsas regiones, equorum greges diripiunt, ferreos tramites divellunt, ut currus inde e via prosiliant. Futura... in gremio Iovis latent!

POPLICOLA.

PUBLICI PER ORBEM COETUS
LEGIBUS FERENDIS

In Anglia Balfour, thesauri custos, una cum Cramborne, altero ab exterarum rerum administro, de Gambiae quaestione rogatus, respondit nihil novi intercessisse cum Iberis, neque de novis munitionibus quae circa fretum forte erigendae sint, neque de novis oppidis ibi pariter pecunia emendis. Chamberlain autem, qui coloniis praeest, comitia in extrema Africae colonia proximo mense octobri fore ut convenirent edixit.

In Argentina republica rogatio legatis oblata de novo aere alieno contrahendo in publicas expensas erogando.

In Austria sessiones expletae una cum fusa disceptatione de expensarum summa, quae hinc Austris inde Hungaris conferenda sit in communes totius imperii necessitates.

In Batavia habitis ad oratores eligendos comitiis catholicae parti faventes tres supra viginti adlecti; duo autem supra viginti his accedunt ex haereticorum numero, quibus nova seditiosarum factionum consilia infensa quam maxime videntur. Interea regni administri, consilio facto, sese munere abdicarunt.

In Bavaria rex administrorum petitioni accedens, eos ab officio dimisit: in eorum locum De Brauer ut praeses esset, Dusch ut iustitiae rei invigilaret sufficit.

In Belgica rogationem quam Beernaert eiusque socii obtulerant de colonia ad Congo flumen regno brevi addicenda, mutato consilio ipsi nondum agitandam censuerunt, atque a disceptatione recesserunt. Coram patribus lex de ludis aleatoriis eorumque domibus subvertendis lata est, at simul Spa et Ostendae urbibus concessum, ut certos retinerent.

In Bulgaria approbatis expensarum rationibus, et quovis aere alieno tandem soluto, sessio expleta est.

In Gallia rogatio de religiosorum sodalitatum iuribus a patribus approbata; coram populorum legatis autem de Berberia colonia suffragia lata, quae gubernantium consilia passim probarunt. De pecunia pro Sinensi bello eroganda habita deinde disceptatio, quae tamen reipublicae rectoribus favorabilis cessit. Delcassè de Mauritanis finibus non violandis publice iterum sponsionem dedit.

In Iberia nova sessio reginae oratione inaugurata est, ubi nonnulla proposita de Iberorum amicitia cum Latinae Americae gentibus provehenda, de legibus ad religionem pertinentibus innovandis, de re pecuniaria quam maxime curanda. Vega de Armijo, qui coetui oratorum populi praeerat, etsi a munere recessisset, atque iterum latis suffragiis in officium vocatus esset, in suo proposito tamen perstitit.

In Italia, post disceptationem fusam atque acerrimam de internis negotiis, gubernantium consilia, etsi in socialistarum mentes satis prona, multis tamen suffragiis coram populi oratoribus approbata sunt. Approbatis pariter nonnullis parvi momenti legibus, feriae indictae.

In Rumania regali oratione nova comitiorum sessio inita est.

SOPH.

AENIGMATA

I.

Sum verbum? Carpturus iter me saepius audis.
Sum nomen? Signo, Naso, poema tuum.

II.

Multiplicat *pars prima*; sed *altera* demere gaudet;
Hanc illi vinclo iunge tenace tamen.
Exoritur numen, fines defendere sollers,
Ipse cui cessit Iuppiter altisonans.

FR. PALATA.

Ex sociis qui utriusque aenigmatis interpretationem ad commentarii moderatorem miserint intra duos menses, unus sortitus gratis accipiet opus novissime editum, cui titulus:

PETRI ANGELINI
LOLLIUS
SIVE DE PROVECTA LATINITATE

Aenigmata a. IV, n. X proposita his respondent:
Alu - Aro. Seu - Segen - Sitis.

Ex iis solvere scripserunt:

Ed. Bianco; Fr. Xav. Reyes; Th. Vinca Sch. Piar., Romae - Vet. Cariolato, *Vicentia* - P. G. Z., *Modoetia* - Ioan. Comes Ceva marchio, *Vercellis* - Guil. Schenz, *Ratisbona* - Car. Steinmüller, *Sabaria* - Ios. Ulbricht; Ios. Schellauf S. I., *Mariaschein* - R. Gioni, *Terracina* - Franc. Gordon, *Mancunio* - H. A. [illegible] *Liverpulo* - Collegium [illegible] *Stellae* - B. [illegible] *Brixiae* - Hild. Gampini, *S. Dominico de Silos, ad Burgos* - I. Walter, *Neo-Eboraco* - I. Szymaitis, *Opitolski* - R. [illegible] *[illegible]rato* - Ad. Huza, *Grybovia* - Alois. Zafostega; Mich. Vidal, *Palmae in insula Maiorica* - Fr. Sallarès Sch. Piar., *Sabadello* - Eug. Sosio, *Bormio* - P. Garrone, *Pezzana ad Vercellas* - I. [illegible] S. I., *Hispali* - M. [illegible], *Forlio Romanico* - Fr. [illegible]; V. Stasiac, *Neapoli* - Ios. Crosetti, *Pilonum ad Veronam* - G. Mauer, *Bonnae Ubiorum* - Am. Robert, *Marieville in Canada* - V. Lenmatzsch, *Limbach in Sax.* - Iul. Sernatinger, *Dresda* - Herm. Gini, *Taurinis aquis* - Ad. Skrzypkowski, *Swinice* - Collegium Sch. Piar. *Molinae* - Cam. Strachill, *Villaco* - F. Arnoni, *Mediolano* - W. Matloch, *Maja* - Lud. De Rubeis, *Iguvio* - Alo. Mocchio, *Genua* - Alois. Cappelli, *Senis*.

Sortitus est praemium

P. G. Z.,

ad quem missum est opus, cui titulus:

M. TULLII CICERONIS
ORATIO PRO T. ANNIO MILONE
Curante A. Cinquini.

Sponsor: IOANNES BAPTISTA CIAMPI, iurisperitus.

ROMAE - Ex Officina Forzani et Socii.